

Injectie tegen welvaartsziekte (1976)

Rivendel, alternatief centrum (of bouwen aan een andere samenleving)

Sieth Delhaas

Weerwoord, oktober 1976

Inleiding

'Komen jullie eens kijken, altijd hartelijk welkom', had Jannet Klingenberg ons geschreven. Op de eerste regenachtige dag in juli ben ik Onna gaan zoeken. Bij Steenwijk. Het bleek bij navraag op een kilometer afstand van de boerderij, dat 'alternatief' meer uitwerkte dan 'Onna' en toen belandde ik al vlug bij Jannet in de keuken. Volgepakt met allerlei zaken uit de 'oude doos. Grote zwartbruine metalen dozen van Douwe Egberts, een metalen vellenzeefje, dat je, dat weet ik uit ervaring, bijna niet schoon krijgt, veel hout, email en ijzer en, ik heb het niet kunnen ontdekken, geen plastic. Wel glazen potten vol kruiden, en hangende bosjes van dat gerei overal tussen de balken op de deel, waar ik vanuit de keuken, die vroeger een 'kwarkmakerij' geweest moet zijn, het zicht op had.

Eigenlijk had ik voor die dag een afspraak gemaakt met Nan van de Meer, die de laatste twee jaar op 'De Kleine Aarde' woonde en zich daar, evenals hier, bezig hield met de kruidentuin, voeding en kursussen, maar Nan was wat vroeger met vakantie gegaan. Vandaar, dat Jannet mijn gastvrouw werd. Op blote voeten, haar bruine T-shirt binnenstebuiten, lang kastanjebruin haar en het klikte direkt tussen ons.

Vaste bewoners

Sinds maart, toen de Stichting Rivendel is opgericht en de boerderij werd aangekocht zijn er vier vaste bewoners. Nan van de Meer, die op de proef boerderij 'De Kleine Aarde' in Boxtel leefde, waar voornamelijk gezocht wordt naar alternatieven op technisch-, voedings- en landbouwgebied. Zachte techniek, zoals dat genoemd wordt. Dat houdt in techniek met natuurlijke middelen, zoals het opwekken van kracht door middel van water, windmolens en zonne-energie. Deze proefboerderij is oorspronkelijk ontstaan uit 'De Jonge Onderzoekers' en kan nog altijd op een enorme belangstelling rekenen. Nan was er uiteindelijk van overtuigd, dat er nog veel meer van zulke plaatsen moesten komen. Zij zocht echter iets, wat een wat breder terrein beslaat. Ze ontmoette Lejo Esri van de Hobbitstee (8 km van Wapserveen gelegen), die daar organisatie en kursussen deed.

Het is een leefgemeenschap van ongeveer 15 mensen, die hetzelfde doel nastreven als de bewoners van Rivendel. Lejo vond net als Nan uitbreiding van de centra belangrijk en ze

plaatsen een oproep in de ‘Waterman’ een tweemaandelijks uitgave van de ‘Hobbitstee’, waarin van alles bericht wordt over bijvoorbeeld alternatieve vakantiebestemmingen; meer menszijn; meditatie; alternatieve economieënbank enz., die zo’n 6000 afnemers heeft. Op dat artikel heeft Jannet gereageerd. Dan is er Roelof Groenenboom, de enige, die nog parttime werkt als conciërge en ook lesgeeft, om te voorzien in het onderhoud van de groep.

Jannet geeft hun groep een grote kans van slagen wat hun samenwonen betreft. Er zijn al heel wat communes letterlijk en figuurlijk uit elkaar gespat, omdat de ‘inzet’ was: ‘gezellig, leuk bij elkaar’. Jannet is van mening, dat er iets achter moet zitten een doel. Hun doel is een betere samenleving te bevorderen en dan moet je in het klein beginnen.

‘Als wij dat doel niet hadden weet ik niet hoe het gegaan zou zijn. Het is ontzettend moeilijk om in een groep te leven. Moeilijk maar mooi.’

Geld van alle kanten

Behalve Jannet waren er nog meer, die op de oproep in de ‘Waterman’ gereageerd hadden en eind januari ‘76 kwamen 13 mensen voor het eerst bij elkaar. Direct daarna vielen er al een aantal af.

Jannet vertelt: ‘Deze boerderij stond te koop en met die wetenschap in het achterhoofd zijn we tot 1 maart ieder weekend bij elkaar gekomen. Begin maart hebben we de boerderij gekocht. We hadden een eigen kapitaal van f 40.000. Iedereen die mee zou doen zou wat geld inleggen. Ook die mensen, die later afgefallen zijn. We hebben afgesproken het geld voor één jaar vast te zetten. De andere helft wilden we via aandelen bij elkaar krijgen. We hadden tot eind april de tijd. Anders moesten we eruit. We hebben allerlei noodkreten uitgezonden. Het was ontzettend spannend.’ Roerend in haar kop koffie geniet ze nog na. ‘Weet je,’ vervolgt ze ‘deze boerderij is niet van ons, maar van ontzettend veel mensen die achter ons idee staan. Nu blijkt, dat er veel mensen zijn die met ons sympathiseren. Op het laatst stroomde het geld binnen. Kleine bedragen maar ook duizendjes en de boerderij is nu helemaal betaald.’

Hartverwarmend waren vaak de begeleidende woorden op de cheques, gelukwensend en bemoedigend. Jong en oud hebben er aan meegedaan. Het grappige is, dat er soms zo maar mensen komen aanwaaien. ‘We zijn die en die, we hebben ook mee betaald en we komen eens kijken hoe het gaat.’ Geen kritiek achteraf van ‘wat doen jullie met ons geld?’ ‘Nee hoor’ iedereen is erg enthousiast en eigenlijk vol bewondering wat we aandurven. We kijken om ons heen. Het is inderdaad geen peulenschil wat deze jongelui begonnen zijn. Nog afgezien van het ideële. De boerderij op zich geeft al genoeg zorg. Hoewel de Rivendelbewoners zichzelf in de maand juli vakantie hadden beloofd, komen er toch regelmatig gasten aan. Op het ogenblik, dat ik er zit is Roelof met vier gasten naar een verderop gelegen boerderij riet van het dak halen. Een karwei, dat enkele dagen in beslag neemt, maar dat tweedehands riet oplevert om het eigen dak, dat nu de mogelijkheid biedt de blauwgrijze hemel, op diverse plaatsen te zien, op een goedkope manier te dekken.

Kursussen

In het najaar gaan de vier vaste bewoners toch weer ‘in de maatschappij’ aan het werk.

‘We hebben al inkomsten’ zegt Jannet niet zonder trots, ‘we verkopen boeken, die in de normale boekhandel niet te koop zijn.’

Ze laat wat titels zien. Ik lees: biologies tuinieren; shelter, over woonvormen; flower cookery; zon, maan en onze vruchtbaarheid; welke geneeswijze kiezen wij en meer in die geest.

‘Dan betalen onze gasten f 7,50 per dag voor het eten. Ze brengen zelf hun slaapzakken mee en meestal helpen ze ons bij de verbouw van de boerderij als ze wat langer dan een dag blijven. Daar houden we iets van over. Wij zijn bijna zelfverzorgend. We hebben groenten en kruiden in de tuin. We doen erg weinig inkopen. Maar straks moeten we rente en aflossing betalen en daar moeten we een tijdje voor gaan werken.

In augustus beginnen de kursussen en dat wordt voor ons ook een vorm van inkomen.

Er is geen vooropgezet plan. Alles is mogelijk. We hebben wel toezeggingen van mensen die willen komen. Het weekend 18 en 19 september komt er een yogi uit India. Het weekend daarvoor komen er mensen, die bezig zijn met wiskunde en energie. Ik denk, dat er in augustus nog veel ideeën zullen ontstaan als het zomerkamp gehouden wordt. We verwachten dan vogels van allerlei pluimage en uit die gesprekken komen meestal weer aanbiedingen om een cursus te geven.’

Om iedereen, die er belangstelling in heeft wat er op Rivendel gaat gebeuren op de hoogte te houden wordt er van tijd tot tijd een folder uitgegeven, die naar vaste contactadressen wordt gestuurd, maar ook in de ‘Waterman’ hebben de Rivendel-bewoners een paar bladzijden waar ze hun informatie kwijt kunnen.

Opbouwfestival

Toen de beginfase van Rivendel achter de rug was en het bericht de wereld in kon: ‘Rivendel leeft!’ moest er ook een opbouwfestival worden gevierd, vond men. Nu dat heeft intussen plaats gehad. Welgeteld 300 mensen hebben er aan deelgenomen.

‘Het was enorm’ lacht Jannet, ‘iedereen praatte met iedereen. Het was hier achter de boerderij, waar we toestemming hadden om het weiland te gebruiken (Rivendel beschikt helaas, buiten de tuin, niet over grond) één groot tentenkamp. We hadden fijne medewerking van de politie, waar we eerst toestemming hadden gevraagd. Nee, er zijn geen vervelende dingen gebeurd. Iedereen hield toespraken, er werden ervaringen uitgewisseld en er zijn veel vriendschappen gesloten.’

Rivendel schrijft er zelf over: De hele lucht zat vol positieve energie. Na het weekend waren de 300 deelnemers één grote familie geworden, die met veel zoenen en liefde afscheid namen van elkaar.

Ik vertel Jannet over de vriendelijk-spottende opmerkingen van hun agrarische overbuurman, waar ik naar de Rivendel-boerderij informeerde toen ik die niet vlug genoeg vond. Er is tenslotte niets opzienbarends aan te zien. Een gewone bloementuin ervoor. Een aanbouwsel naast het voorhuis, waar ‘oma’ van 82 nog woont en dat recht tot haar levenseinde houdt. Alleen een bruin houten bord tegen de voorpui met de naam erop, verradt wie er huizen.

Rechts van de oprit scharrelen wat Rivendel-kippen hun kostje bij elkaar om op hun manier bij te dragen aan het leefpatroon van de bewoners.

Hoe kijkt de bevolking van Onna, wat toch een kleine en daardoor vaak hechte gemeenschap is, aan tegen die ‘vreemde’ nieuwkomers?

Jannet is daar bepaald niet ontevreden over. ‘Je merkt wel, dat ze denken en ook zeggen tegen elkaar: “Wat zal dat worden”. Ze zien dat wij serieus bezig zijn en wij willen dus beginnen om ze te laten zien hoe wij leven. Je kunt ze niet direkt met allerlei discussies op het lijf vallen. Onze buurman heeft een bio-industrie. Daar kun je natuurlijk niet direkt heenstappen en vertellen, dat wij daar anders over denken. Maar ik geloof wel, dat we op een gegeven moment tot een gesprek komen. Dat ze ons vrij laten is al erg belangrijk voor ons. Maar er zit toch ook een stuk akseptatie in, want voor het opbouwfestival hadden we de dorpsbewoners uitgenodigd en ze zijn allemaal geweest, ‘s Middags hadden we een kinderfeest georganiseerd en alle kinderen waren er.’

Levensvatbaarheid

In een kadertje hebben we de doelstelling van Rivendel gezet, zoals ze die zelf in het prille begin geformuleerd hebben.

Staan ze er nu ze een maand of vijf bezig zijn, nog helemaal achter?

‘Ik zou niet meer die termen gebruiken’ peinst Jannet. ‘Die officiële woorden stoten vaak af. Ik zou het op dit moment niet goed kunnen formuleren. Ik ben niet zo goed in officiële uitspraken. We willen overall mee bezig zijn, maar vooral met elkaar, hoe we in de groep leven. Dat we dat niet vergeten. We willen daarom niet te veel hooi op onze vork nemen. Het moet ook zo zijn, dat als we gasten hebben, die hier komen om te praten en blijven slapen, we ook werkelijk tijd voor hen hebben. Daarnaast willen we ze leren brood bakken, spinnen en weven. Maar aan de andere kant komen hier weer zoveel mensen, die met dezelfde dingen bezig zijn als wij, architecten, wiskundigen, astrologen, waarvan wij weer ontzettend veel leren.’

Natuurlijk zijn er ook gasten, die met hooggespannen verwachtingen naar Rivendel als ‘utopia’ toekomen. Ja en dan valt het tegen.

‘Ze begrijpen niet, dat we doodgewone dingen doen, dat we een gewoon huishouden hebben, dat we onderling wel eens meningsverschillen hebben. Daar wordt dan over gesproken. Je ziet dan dat ze met niet zo’n vrolijk gezicht rondlopen en als we dan vragen ‘wat heb je’ dan komt daar toch meestal een goed gesprek uit.’

Ziet Jannet haar aanwezigheid op Rivendel als iets blijvend?

‘Geen enkel idee’ antwoordt ze zonder daar een probleem van te maken. ‘Misschien 10 jaar, misschien 1 maand. Ik zal hier net zo lang zitten als ik voel dat het goed is dat ik hier ben. Ik zie dit Rivendel ook als een middel voor mijzelf om te werken aan een betere samenleving. Het kan best zijn, dat ik over een jaar weer les geef.’

Nieuwe levensstijl

Jannet is geen onbekende van het LCGJ (onder andere één van de uitgevers van Weerwoord). Drie jaar lang heeft ze zomerkampen geleid, met veel plezier overigens. Maar het

‘gereformeerd- zijn’ heeft voor haar afgedaan. ‘Ik heb me er helemaal van losgemaakt. Die schijn die er in de kerk is, tikt niet waar maken wat er gezegd wordt, dat stootte me af. Ze geeft onmiddellijk toe, dat het geloof waarschijnlijk nooit iets voor haar betekent heeft, nu de persoon van Jezus haar ook buiten die kerk niets meer zegt.

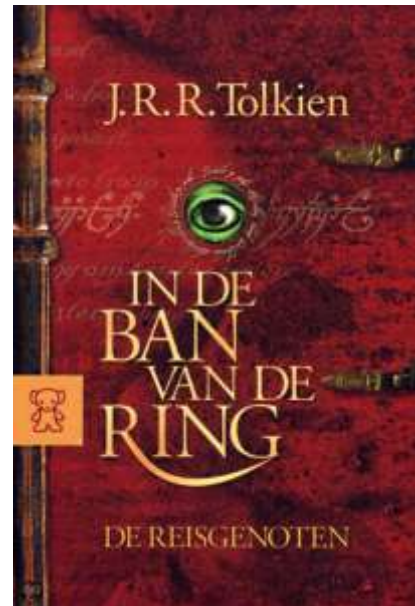
‘Ik ben wel religieus bezig. Ik geloof wel, dat er iets hogers is, maar het heeft geen vaste vorm.’

Toch was het via de nieuwe levensstijl van de Raad van Kerken, dat Jannet bij Rivendel terecht kwam.

Op een informatiedag, die het LCGJ over dit onderwerp organiseerde kreeg ze een ‘Waterman’ in handen, waarin de oproep van Lejo en Nan stond.

Hoe is Jannet nu op dit spoor gekomen?

‘Ik ben in het ziekenhuis waar ik als docente verpleegkundige werkte me steeds bewuster gaan worden van de dingen, die ik deed. Waarvoor gaf ik les? Om mensen te leren verplegen, waarvan 80% aan welvaartsziekte lijdt. Oorzaak: slechte voeding, emotionele storingen e.d. Ik kon daar dus blijven werken, maar hielp daarmee niet de kern van het probleem oplossen. Die kern is de maatschappij, die op hol geslagen is. Ik at zelf al makrobiotisch en dacht veel na over mijn eigen leven. Ik heb toen ontslag genomen. Ik had heel sterk het gevoel: dit moet ik niet langer doen. Ik kon in mijn onderhoud voorzien, omdat ik gespaard had. Na enkele weken al kwam ik met Lejo Esri in contact en is Rivendel ontstaan.’ Rivendel, dat zijn naam te danken heeft aan het boek van Tolkien ‘In de ban van de ring’ waar Rivendel een plaats is, waar de reizigers, die tegen het kwaad strijden tot rust kunnen komen en nieuwe energie op kunnen doen om het gevecht voort te zetten. In het boek wordt de ring uiteindelijk verdeeld!’

Wat voor mensen komen hier nu, ik bedoel qua religieuze achtergrond, opleiding of beroep?

Jannet: ‘Er wordt heel weinig over godsdienst gesproken. Ook niet over het verleden. Hun achtergronden weet ik eigenlijk nooit. Er komen veel jongelui, die zich overal ontzettend tegen afzetten. Dat proberen wij ze anders te laten zien. Wij zijn positief ontevreden. Wij willen anders.’ Ook mijn vraag of de weekendgasten wel eens een plaatselijke kerk bezochten moest Jannet negatief beantwoorden. ‘We hebben hier nog nooit iemand gehad die zei, ik ga zondag naar de kerk. Nee ik geloof niet, dat daarom bepaalde mensen zich moeten laten afschrikken. Ieder die hier komt heeft zijn vrijheid. Onna zelf is onkerkelijk. Voor zover ik weet is hier één kerkelijk gezin. Die onkerkelijkheid vinden wij geen bezwaar. Die mensen laten je meestal iets vrijer.’

Er komen gasten binnen, middelbare leeftijd, die op vakantie in de buurt zijn en erg geïnteresseerd. We bekijken gevierende ruimten, die nog erg primitief zijn en die voor de winter de nodige problemen zullen opleveren. Er is moed voor nodig om dit te doen.

Intussen blijft er wel iets steken na het gesprek met Jannet. Hier zitten drie van de vier mensen, die hun christelijke opvoeding overboord hebben gezet. Ballast! Ze zien, dat onze maatschappij niet deugt en gaan het anders proberen. Geweldig! Maar was er ooit een groter maatschappijhervormer dan Jezus in zijn tijd? En vraagt Hij niet van ons, dat wij in onze tijd hetzelfde zijn? Waar ze op Rivendel mee bezig zijn, de onderlinge relatie, het niet méér willen hebben op materieel gebied dan *nódig* is; het zijn punten, die je in het evangelie terugvindt. Maar deze groep vond ze in hun kerkelijke omgeving kennelijk niet terug.

Als je van plan bent Rivendel te bezoeken en je bent ervan overtuigd, dat Jezus ook nog een aantal ideeën heeft voor een andere samenleving dan de onze, doe dan je mond eens open.

Stichting Rivendel

Achterweg 5 Onna (gem. Steenwijk)
tel. 05210-5327
giro 36.82.206.

Doelstelling:

Het meewerken aan veranderingen in onze samenleving, in de richting van een sociaal en spiritueel rijker leefklimaat en een ekologischer verantwoorde levenswijze als noodzakelijk antwoord op onze doodlopende maatschappij.

Middelen:

1. Het oprichten van een woon- werkgemeenschap waar ieder zich zo volledig mogelijk kan ontwikkelen en waar we willen leven in harmonie met elkaar en de kosmos.
Als groep streven we naar een zekere mate van zelfvoorzienendheid.
2. Het opzetten van een centrum door die gemeenschap, waar mensen kunnen zoeken naar alternatieve levensvormen en via onder andere cursussen, kennis en ervaring kunnen opdoen op gebied van samenleven, gezonde voeding, biologische landbouw, zachte technieken en kosmisch bewustzijn.
3. Het naar buiten toe brengen van deze ideeën d.m.v. het uitgeven en verspreiden van publicaties, het voeren van acties en het samenwerken met gelijkgerichte groepen.

